

Õiguskantsleri Kantselei

Eero Merilind
eero.merilind@arst.ee

Teie 12.10.2019 nr

Meie 01.11.2019 nr 14-1/191558/1905352

Perearsti tapmisega ähvardamine

Lugupeetud Eero Merilind

Kirjutasite õiguskantslerile kolleegi murest – kuidas käituda patsiendiga, kes ähvardab oma perearsti tappa. Soovisite teada, kas sellist patsienti on võimalik perearsti nimistust välja arvata või kas saab taotleda tema suhtes näiteks lähenemiskeeldu.

Igal inimesel on õigus elada oma elu ja teha tööd rahulikult ning turvaliselt, tundmata hirmu ahistamise, ähvardamise või vägivalda pärast. Seadus annab igapähele, kes tunneb end või oma pereliikmeid ohustatuna, õiguse end kaitsta. See, millist õiguskaitsevahendit kasutada, sõltub konkreetse juhtumi asjaoludest: näiteks ähvardamise korral selle ajendist (isiklik või tööalane), ähvarduste iseloomust, tõsiseltvõetavusest, intensiivsusest (ühekordne või pikaajaline) jne.

[Karistusseadustiku](#) (KarS) § 120 lõike 1 kohaselt on tapmisega ähvardamine kriminaalkorras karistatav ning kannatanul tuleks tõsiselt mõelda [kuriteoteate](#) esitamisele juhul, kui tal on olnud alust karta ähvarduse täideviimist.

Tapmisega ähvardamise kuriteokoosseis eeldab, et ähvardaja ütleb või jätab muul viisil kannatanule mulje, et kahju tekitamine (praegusel juhul tapmine) oleneb tema tahtest. Ähvardamine peab olema veenev, s.t kannatanul peab olema alust karta ähvarduste täideviimist. Asjaolud, millel kannatanu kartus põhineb, tuleb seejuures eraldi tuvastada. Riigikohus on nimetanud selliste asjaoludena näiteks ähvardusega kaasnevaid tegusid ja süüdlase psüühilist seisundit, samuti süüdlase isikuomadusi ja varasemat käitumist (nt karistatus vägivallakuritegude eest ja kannatanule teadaolev vägivald kolmanda isiku suhtes). Ähvardust saab üldjuhul pidada veenvaks siis, kui see tundub reaalne ka keskmisele mõistlikule inimesele (vt RKKK [III-1/1-34/94](#), RKKK [3-1-1-59-11](#) p 9.2 ja 10.2).

[Võlaõigusseaduse](#) § 1055 alusel võib inimene, keda ähvardatakse, nõuda kahju tekitava käitumise lõpetamist või sellega ähvardamisest hoidumist. Kehavigastuse tekitamise, tervise kahjustamise, eraelu puutumatus või muu isikuõiguste rikkumise puhul võib muu hulgas nõuda kahju tekitaja teisele isikule lähenemise keelamist ehk lähenemiskeelu kohaldamist. Lähenemiskeelu rakendamiseks tuleb esitada avaldus maakohtule. Keelu kohaldamise otsustab kohus, hinnates eraldi ja põhjalikult iga üksikjuhtumi asjaolusid. Üksikasjalikumalt saab lähenemiskeelu olemuse ja seadmise tingimuste kohta lugeda [Justiitsministeeriumi veebilehelt](#). Juhul kui on juba alustatud kriminaalmenetlust isikuvastase kuriteo (nt tapmisega ähvardamise) tunnustel, võib kannatanu

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

eraelu ja muude isikuõiguste kaitseks kohaldada kahtlustatava või süüdistatava suhtes kriminaalmenetluse ajaks ka ajutist lähenemiskeeldu ([kriminaalmenetluse seadustik](#) § 141¹). Ajutise lähenemiskeeldu seadmiseks peab taotluse tegema prokuratuur ning keeld kehtestatakse eeluurimiskohtuniku määrmise või kohtumäärmise alusel.

[Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse](#) (TTKS) § 8 lõigete 4⁴ ja 4⁵ alusel saab Terviseamet inimese perearsti nimistust välja arvata üksnes siis, kui ta ei ole Eesti rahvastikuregistri objekt, kui Eesti rahvastikuregistri andmetel ei asu tema elukoht Eesti Vabariigis või kui inimene määratakse teise nimistusse. Muid võimalusi (sh perearsti enda algatusel) seadus inimese nimistust väljaarvamiseks ette ei näe. Inimesel endal on õigus perearsti vahetada (TTKS § 8 lg 3).

Seega ei võimalda seadus oma perearsti tappa ähvardanud inimest sel põhjusel nimistust välja arvata. Väga piiratud võimalused patsiendi perearsti nimistust välja arvata on üldiselt õigustatud, see aitab vältida olukordi, kus n-õ ebameeldivatest patsientidest püütakse lahti saada. Igal Eesti kodanikul ja elamisloa alusel Eestis viibival välismaalasel on õigus olla perearsti nimistus.

Ehkki arst peab seaduse järgi tervishoiuteenust osutama, ei pea ta seda tegema muu hulgas juhul, kui patsient rikub tervishoiuteenuse osutaja kehtestatud sisekorrareegleid (nt siseneb ilma loata arsti kabinetti) või on muud mõjuvad põhjused, mille tõttu ei saa meedikult tervishoiuteenuse osutamist oodata ([VÕS § 760, § 772 lg 3](#)). Ka lähenemiskeeld võib olla põhjus patsiendi vastuvõtmisest keeldumiseks. Kui patsient ise perearsti ei vaheta, saabki arst teha üksnes selliseid toiminguid, mis ei eelda vahetatut kontakti (näiteks kirjutada välja kordusretsepti). Siiski, vältimatut abi on tervishoiutöötaja kohustatud osutama oma pädevuse ja tema kasutuses olevate võimaluste piires (TTKS § 6 lg 2). Vältimatut abi võib osutada ka teine samas perearstikeskuses töötav arst.

Kokkuvõtteks, igaühel on õigus oma elu ja tervise kaitsele. Tapmisega ähvardamisel tuleb esitada kuriteoteade politseile või lähenemiskeeldu rakendamise avaldus maakohtule.

Konkreetsema nõuande saamiseks soovitame pöörduda Terviseameti poole. Terviseamet on probleemist teadlik.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Marju Agarmaa
vanemnõunik osakonnajuhataja ülesannetes
õiguskantsleri volitusel

Odyn Vosman 693 8422
Odyn.Vosman@oiguskantsler.ee

Aigi Kivioja 693 8428
Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee